

FolkON

- DWA ŚWIATY, JEDEN RYTM

**KONSPEKTY TYGODNIA
FOLKOWEGO**

Anna Maśluch

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Minister
Edukacji

FUNDACJA
WSPIERANIA
NAUKI I ROZWOJU

Projekt dofinansowany ze środków
budżetu państwa, przyznanych przez
Ministra Edukacji w ramach programu
„Nasze tradycje”.

Scenariusz zajęć edukacyjnych dla dzieci w wieku przedszkolnym „Kubki z gliny-tradycyjne rzemiosło ludowe”

Przygotowała: Anna Maśluch nauczyciel edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej

Cele ogólne:

- Wprowadzenie dzieci w świat tradycji ludowych Mazowsza/Lubelszczyzny — zapoznanie uczestników z podstawowymi informacjami o garncarstwie jako ważnym elemencie kultury regionu
- Rozwijanie kreatywności i zdolności manualnych — umożliwienie dzieciom samodzielnego lepienia prostych form z gliny i poznawania różnych technik pracy ręcznej
- Kształtowanie postawy szacunku wobec tradycji — uświadomienie znaczenia rękodzieła w dawnym życiu codziennym oraz pokazanie wartości pracy ludzkich rąk.

Cele szczegółowe:

Dzieci:

- Samodzielnie formują prosty przedmiot z gliny (kubek) i ozdabiają go według własnego pomysłu
- Rozwijają sprawności manualne i wyobraźnię przestrzenną
- Uważnie oglądają film edukacyjny
- Rozwijają umiejętność współdziałania w grupie

Metody pracy:

- Słowne
- Oglądowe
- Praktycznego działania
- Aktywizujące

Formy pracy:

- indywidualna
- zespołowa
- grupowa

Środki dydaktyczne:

- Glina samoutwardzalna (bezpieczna dla dzieci)
- Podkładki ochronne na stoły
- Kubeczki z wodą

- Małe plastikowe nożyki, patyczki, wykałaczki
- Wałki do ciasta (dla chętnych dzieci)
- Ręczniki papierowe, chusteczki nawilżane
- Przykładowe gliniane garnuszki, kubki i inne naczynia (do pokazania dzieciom), mogą być to przedmioty przyniesione przez dzieci
- Film edukacyjny

Wprowadzenie do tematu (wiedza dla nauczyciela)

Produkcja garncarska zaspokajała potrzeby wsi na różnego rodzaju naczynia użytkowe oraz takie, które spełniały we wnętrzu mieszkalnym funkcje dekoracyjne. Naczynia gliniane służyły do przygotowywania, przechowywania, gotowania oraz spożywania pokarmów. Reperowano je niekiedy drutem, w celu ich wzmocnienia. Z kolei wyroby bogato dekorowane zdobiły kuchenne listwy, półki, kredensy i szafki. Typy naczyń i ich kształt warunkowało przeznaczenie: garnki z uszami służyły do gotowania, w miskach jedzono, w dzieżkach stawiano mleko, dzbanki służyły do przechowywania płynów, bańki do oleju, w dwojakach, a czasem trojakach noszono pracującym w polu pożywienie. Popularne były gliniane donice, czyli makutry do ucierania maku. Poboczną działalnością garncarzy był wyrób drobnych glinianych zabawek (często miniatuerek naczyń) i gwizdków sprzedawanych na targu dla dzieci, jak również kropielniczek, figurek świętych patronów, a nawet większych form rzeźbiarskich, jak szopki ceramiczne, czy scenki rodzajowe.

Garncarstwo to jedna z tych dziedzin rzemiosła, której nie można zaliczyć do ginących zawodów. Przed II wojną światową, ze względu na duże zapotrzebowanie i kruche tworzywo (wyroby ceramiczne należały do tych akcesoriów gospodarstwa domowego, które podlegały częstej wymianie), warsztatów garncarskich, skupionych wokół znanych ośrodków, było wiele, między innymi w Iłży i Mogielnicy (Radomskie), na Kurpiach Białych w Wyszku, Kurpiach Zielonych w Myszyńcu, a także w Płocku, Mławie, Radzyminie koło Warszawy.

Po wojnie liczba warsztatów sukcesywnie malała ze względu na napływ towarów fabrycznych oraz zmieniającą się modę. Zainteresowanie ludowym rękodziełem, nie tylko w dziedzinie garncarstwa, zaczęli przejawiać odbiorcy miejscy, a niektórzy garncarze z powodzeniem współpracowali ze spółdzielniami Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego „Cepelia”,

takimi jak „Kurpianka” w Kadzidle, „Twórczość kurpiowska” w Pułtusku, czy „Chałupnik” w Iłży.

Dzisiaj na Mazowszu działają jeszcze nieliczni garncarze z nurtu ludowego – spadkobiercy dawnych tradycji (Celestynów, Iłża, Płoszyce na Kurpiach), ale żywy jest także nurt nowego rzemiosła, zwłaszcza w miastach, takich jak Warszawa, Ciechanów, Siedlce czy Ostrołęka. Pracownie ceramiki są rozsiane po całym województwie.

Tradycje garncarskie na Lubelszczyźnie – Urzędów.

Garncarstwo jest najstarszym rzemiosłem świata. Na Lubelszczyźnie zachowało się kilka ośrodków z rodzinnymi tradycjami przekazywania zawodu z ojca na syna. W Bęczynie k. Urzędowa taka tradycja trwa od 1753 roku. Najbardziej znani garncarze regionu pochodzą z rodziny Gajewskich. Urzędowskie naczynia, figurki i inne przedmioty wyrabiane są do dziś z twardej czerwonej gliny, która swoją barwę zawdzięcza domieszkom żelaza. Naczynia polewane są zieloną glazurą, co sprawia że różnią się od wyrobów z innych miejsc i regionów Polski. Urzędów do dziś kultywuje swoje tradycje garncarskie. Od 1994 roku organizowane są warsztaty Garncarskie, których organizatorem jest Towarzystwo Ziemi Urzędowskiej.

Informacje:

https://www.urzedow.pl/opis-8-piec_garncarski_ziemny.html

<https://en.jarmarkjagiellonski.pl/letnie-szkoly-rzemiosla-ludowego-2/letnia-szkola-ceramiki-ludowej/letnia-szkola-ceramiki-ludowej-urzedow/>

Film: <https://www.youtube.com/watch?v=TFID8UQW6Dc>

Przebieg zajęć:

Nauczyciel zaprasza dzieci do wspólnego kręgu i pyta, czy wiedzą, czym jest garncarstwo oraz do czego służy glina. Krótka rozmowa kierowana na temat przedmiotów codziennego użytku z gliny (miski, kubki, talerze, dzbanki, ozdoby), które były używane w codziennym życiu na mazowieckiej wsi. Dzieci oglądają zgromadzone gliniane przedmioty, zastanawiają się do czego mogą być wykorzystywane.

Nauczyciel zaprasza dzieci do obejrzenia filmu:

„Z czego powstawały pierwsze naczynia?”

<https://www.youtube.com/watch?v=mQY6t9cV1SQ>

Rozmowa z dziećmi:

Po obejrzeniu filmu wiecie już, że pierwsze gliniane kubki były lepiące ręcznie. Dziś spróbujecie samodzielnie ulepić kubek z gliny i sprawdzicie czy to trudna sztuka.

Dzieci oglądają glinę – mogą ją dotknąć i powąchać. Omówienie właściwości gliny: miękka, można ją ugniatać, formować, a po wysuszeniu staje się twarda.

- ✓ Nauczyciel omawia zasady bezpieczeństwa przed rozpoczęciem aktywności lepienia z gliny

Instrukcja lepienia kubka z gliny metodą wałeczkową:

Należy poinstruować dzieci, że z gliną należy obchodzić się delikatnie, nie należy jej zbyt długo ugniatać, gdyż dość szybko wysycha. Od czasu do czasu należy zwilżać opuszki palców wodą.

Potrzebne materiały: dla każdego dziecka ok.300g gliny samoutwardzalnej, wykałaczki lub patyczki do rysowania wzorów, woda.

Nauczyciel pokazuje jak należy wykonać zadanie.

Wykonanie:

Dno kubka: z kawałka gliny wielkości orzecha włoskiego należy ugnieść kulkę, którą następnie spłaszczamy.

Ściany kubka: z kawałka gliny większego niż poprzednio należy uformować wałek obiema dłońmi, aby był równy na całej długości, przyłożyć do dna tak, aby obejmował je naokoło i nie wystawał poza jego krawędzie. Aby połączyć wałek z dnem należy ściągnąć palcem troszkę gliny z wałka do dna od wewnątrz, następnie czynność powtarzamy na zewnątrz. Każdy kolejny wałek należy przygotować w ten sam sposób i łączyć z poprzednim poprzez ściągnięcie gliny najpierw wewnątrz naczynia, potem na zewnątrz. Pamiętajmy o zwilżaniu palców wodą. Czynność powtarzamy, aż uzyskamy naczynie pożądanej wysokości. Opcjonalnie można dorobić ucho. Na kubku można wykonać dowolne wzorki używając wykałaczki lub patyczka.

Powyższe zadanie musi być dostosowane do możliwości dzieci, jeśli jest zbyt trudne można wykonać łatwiejsze formy, np. miseczkę, talerzyk.

Nauczyciel również wykonuje swoje naczynie.

Pytanie badawcze:

Co się stanie, jeśli do kubka, który dziś wykonałam, wleję płyn, np. wodę?

Po zebraniu hipotez nauczyciel wykonuje eksperyment: wkłada swój kubek do większego naczynia, np. miski i wlewa do niego wodę. Prezentuje dzieciom efekt doświadczenia, pyta dlaczego naczynie rozpada się, a następnie podsumowuje:

Naczynie rozpada się, ponieważ nie zostało wypalone w piecu. My nie posiadamy specjalnego pieca ceramicznego, w którym moglibyśmy wasze kubki wypalić, a zatem nie będziecie mogli z nich pić. Natomiast możecie je odstawić na kilka dni, by się wysuszyły, a następnie spróbujecie je wykorzystać do innych celów.

Pytanie do dzieci:

Do czego możecie wykorzystać swoje naczynia?

Podsumowanie zajęć:

Dzieci ustawiają swoje dzieła na wspólnym stole. Opowiadają, jak lepiły, co im się podobało najbardziej, z czym miały trudność. Nauczyciel chwali za pomysłowość, cierpliwość i staranność.

Propozycja dodatkowych aktywności:

Po wyschnięciu naczynia można pomalować farbami plakatowymi.

Źródło:

<https://wklasie.uniwersytetdzieci.pl/scenariusz/czy-trudno-jest-zrobic-kubek-ze-skaly>

Autor: Alicja Dobrosielska, Opracowanie metodyczne: Joanna Gulczyńska,
Redaktor: Klaudia Chmura (dostęp 30.07.2025)

